

S. Sayısı : 145

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti arasında aktolunan emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği muahedenamesinin tasdikına dair kanun lâyihası ve Hariciye ve İktisad encümenleri mazbataları (1/70)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât müdürlüğü

Sayı: 6/3167

26 - XI - 1932

T. B. M. M. Yüksek Reisliğine

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti arasında aktolunan emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği muahedenamesinin tasdiki hakkında Hariciye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 19-XII-932 tarihli içtimasında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe lâyihası

Türkiye ile İran arasında 22 nisan 1926 tarihli Emniyet ve muhadenet muahedesi ile mütemmim cüzünü teşkil eden 15 haziran 1928 tarihli protokolün müddetleri hitam bulmuştur. Teedidi icab eden bu muahedenin yeniden tanziminde, iki Devlet arasında ihlâli gayrikabil sulh ve samimî ve ebedî dostluk cari olacağına dair olan birinci maddesi, hükümleri müddetle mukayyed bulunan diğer maddelerle beraber aynı muahedede bulunması muvafık görülmediği cihetle, muahededen çıkarılmış, hükümden sakıt olan bazı maddelerin ipkasına lüzum görülmemiş ve geri kalan diğer maddelere protokolün iki maddesi de ilâve edilerek metni merbut (Emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek birliği) muahedesi aktedilmiştir. Bu muahedename yeni bir vaziyet ihdas etmemekte ve yalnız, İran ile münasebatımızın dostane bir surette inkişafına hizmet etmiş olan eski muahedenenin ahkâmını beş sene için temdid eylemektedir.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Karar No. 18

Esas No. 1/70

12 - V - 1935

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti arasında aktolunan ve metni, bu defa musahhah tezke re ile gönderilen emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği muahedesinin tasdiki hakkında-

ki kanun lâyihası encümenimizde tetkik olunarak muvafık görülmüş ve havalesi mucibince İktisad encümenine verilmek üzere Yüksek Reisliğe takdimi kararlaştırılmıştır.

Hariciye E. R.	M. M.	Kâtib
Erzincan	Sivas	Diyarbakir
S. Arkan	Necmettin	Z. M. Alsan

Ankara
F. R. Atay
İstanbul
Salâh Cimcoz
Tokad
Nâzım Poroy

Bolu
Hasan Cemil
İzmir
Halil
Kastamonu
Ş. İlden

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisad encümeni
Karar No. 34
Esas No. 1/70

28 - V - 1935

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti arasında aktolunan emniyet ve bitarafılık ve iktisadî emek beraberliği muahedenamesinin tasdikı hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanmış İera Vekilleri Heyetinin 19 - XII - 1932 tarihli içti-mamda Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası intihabın yenilenmesi dolayısıyla Umumî heyetin tasvibine arz edilememiş idi. Bu defa tetkik ve müzakeresi Hükûmetce istendiğinden lâyiha yeniden encümenimize verilmekle Hariciye encümeni mazbatasile birlikte okundu ve görüşüldü:

Verilen izahattan ve muahedenamenin tetki-kimdan anlaşıldığına göre imza edilen bu muka-vele daha ziyade emniyet ve bitarafılık esasları-nı koymakta olup iktisad yönünden encümenimi-zi alâkalandıran kısmı muahedenamenin (Yük-sek Âkit tarafların mümkün olduğu kadar kısa bir zaman içinde iktisadî emek beraberliği şart-

larını tanzim edeceklerine) dair olan altıncı mad-desi olup encümenimizde çok yerinde ve dost-ca tesisi istenen bu iktisadî münasebetin meyda-na gelmesi için menleketimizin ekonomi menfaat-lerine uygun bulunmuş ve lâyihayı kabul ile Yük-sek Kamutayın tasvibine sunmaya karar vermiş-tir. Yüksek Reisliğe sunulur.

İk. En. Rs.	M. M.	Kâtib
Tekirdağ	Giresun	Niğde
Ş. Kesecir	İ. Sabuncu	Dr. R. F. Talay
Afyon K.	Ankara	Sayhan
Berc K. Türker	E. Demirel	Esmâ Nayman
Gazi Anteb	Gazi Anteb	Giresun
B. Kaleli	R. Güres	Muzaffer Kılıç
Kayseri	Zonguldak	Samsun
Süleyman	Esad	A. Tunalı
Muş	Zonguldak	Sinob
Ş. Alaman	H. Karabacak	Y. K. Tengirşenk

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti arasında aktolunan (Emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği) muahedenamesinin tasdikına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti arasında 1932 senesi sonuncu teşrini beşinci günü Ankarada akid ve imza edilen emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği muahedenamesi kabul ve tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

19 - XII - 1932

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâi</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. Rüştü M. Abdülhalik</i>	
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Dr. Reşid Galib</i>	<i>Hilmi</i>	<i>M. Celâl</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana Z.</i>	<i>Muhlis</i>

İKTİSAD ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti arasında aktolunan (Emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği) muahedenamesinin tasdikına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti arasında 1932 senesi sonuncu teşrinin beşinci günü Ankarada akid ve imza edilen emniyet, bitaraflık ve iktisadî emek beraberliği muahedenamesi kabul ve tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

TÜRKİYE İLE İRAN ARASINDA MUAHEDENAME

Bir taraftan,
Türkiye Cümhuriyeti;

Diğer taraftan,
İran Devleti;

Aralarında teyemmünen meveud olan öz dostluk bağlarını kuvvetlendirmek ve siyasi ve iktisadi münasebetlerinin maddi şartlarını tayin etmek lüzumunu göz önünde tutarak 22 nisan 1926 (1 ordibehşt 1305) tarihli dostluk ve emniyet muahedenamelerini yenilemeği kararlaştırmışlar ve bu hususta murahhasları olmak üzere,

Türkiye Reiscümhuru Hazretleri:

Hariciye Vekili ve İzmir Mebusu Doktor Tefrik Rüstü Beyefendi,

Âlahazreti Hümayun İran Şahinşahi:

Hariciye Veziri Cenabı Eşref Akay Mirza Mohamat Ali Han Forugi,

tayin eylemişlerdir.

Bu murahhaslar usulüne uygun görülen salâhiyetnamelerini teatiden sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde — I

Âkid Taraflardan birine karşı bir veya bir kaç üçüncü Devlet tarafından bir askerî hareket yapırsa diğer Âkid Taraf öbür Taraf hakkında bitaraflığını muhafaza etmeği taahhüd eyler.

Madde — II

Âkid Taraflardan her biri diğerine hiç bir suretle tecavüz etmemegi ve bir veya bir kaç üçüncü Devlet tarafından aktolunup diğer Âkid Taraf aleyhine veya onun memleketinin kara ve deniz emniyeti aleyhine müteveccih siyasi, iktisadi yahud malî hiç bir ittifak veya itilâfa girmemeği taahhüd eyler.

Bundan başka Âkid Taraflardan her biri bir veya bir kaç üçüncü Devlet tarafından diğer taraf aleyhine teveccih edilmiş herhangi düşmanca bir harekete katılmayacağına taahhüd eyler.

Madde — III

Bir veya bir kaç üçüncü Devlet Âkid Taraflardan birine karşı düşmanca muameleler ve askerî hareketler icrasına başlayarak diğer Tarafın topraklarından asker, silâh ve mühimmat geçirmek, erzak, hayvanat veya harbe yarayacak olan başka şeyler tedariki yahud ricat eden kıtaların nakli suretleriyle istifade etmek veya ahalisini tahrik ve teşvik ile kendi maksadlarına göre kullanmak veya bu topraklar üzerinde askerî istikşaf yapma için diğer Tarafın bitaraflığını bozmaya kalkıştırsa o Taraf yapılan bu hareketlere karşı bitaraflığını silâhla müdafaaya mecburdur.

Madde — IV

Âkid Taraflardan biri bir veya bir kaç üçüncü Devletin düşmanca hareketlerine maruz kaldığı takdirde diğer taraf vaziyeti iyi yola koymak için bütün gücü ile çalışacaktır.

Eğer bu gayretlere rağmen harb bir emrivaki halini alırsa, iki Âkid Taraf yüksek menfaatlerine uygun bir hal çaresi bulmak maksadile vaziyeti aralarında yeniden dikkatle ve hayırhahlıkla tetkik etmeği taahhüd ederler.

Madde — V

Âkid Taraflar kendi memleketleri içinde diğer Taraf memleketinin huzur ve emniyetini boz-

mak veya Hükümetini değiştirmek maksadını güden teşekkül ve tecemmülerin vücud bulmasına ve ikametine ve gene diğer memlekete karşı propaganda yahud her hangi başka bir vasıtâ ile mücadele maksadında bulunan şahısların veya tecemmülerin ikametine meydan vermediği taahhüd ederler.

Madde — VI

Yüksek Âkid Taraflar aralarında iktisadi emek beraberliği şartlarını mümkün olduğu kadar kısa bir zaman içinde tanzim etmek hususunda ittifak etmişlerdir.

İktisadi emek beraberliği vasıtalarının tayinini ve birbirinin topraklarından serbest transit yapılmasını ve iki memleket arasında her türlü münakale ve muvasala vasıtalarının tesisini Âkid Tarafların göstereceği salâhiyettar mütehassıslar tetkik edeceklerdir.

Madde — VII

Şurası mukarrerdir ki Âkid Taraflardan her biri işbu muahedenamele tayin edilen karşılıklı taahhüdler haricinde diğer Devletlerle her türlü münasebetlerinde serbestçe hareketini tamamiyle muhafaza edecektir.

Madde — VIII

İşbu muahedename tasdik edilecek ve tasdiknameler mümkün olduğu kadar az bir zaman içinde Tahrandâ teati edilecektir. Muahedename, tasdiknamelerin teatisinden sonra derhal meriyete girecek ve beş yıl sürecektir. Şayed muahedename bu beş yıllık müddetin sonundan 6 ay evvel Âkidlerden biri veya diğeri tarafından fesholunmazsa kendiliğinden bir yıl daha müteber olacak ve fesih keyfiyeti ancak 6 aylık bir müddetin bitmesinden sonra hüküm ve tesiri haiz olacaktır.

İki Taraf murahhasları yukarıdaki maddeler hükümlerini kabul ederek bu muahedenameyi imzalamış ve mühürlemişlerdir.

Ankarada beş sonneue teşrin bin dokuz yüz otuz iki tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir .

